

ÅRSHÖGTID

2024

UMEÅ UNIVERSITET

ÅRSHÖGTID

2024

HEDERSDOKTORER

Harald Gaski	6
Helen Kennedy	7
Ferenc Krausz	8
Anne L'Huillier	9
Anders Lindseth	10
Sara Sandström	11
Jessie Sommarström	12

PROFESSORER

Urban Arnelo	15
Christian Bigler	16
Pär Byström	19
Johan Eriksson	20
Christian Ewald	23
Mattias Forsell	24
Per Gustafsson	27
Senada Hajdarevic	28
Anna Hegardt Källén	31
Eva Henje	32
Ebba Högström	35
Britt-Marie Lindgren	36
Hugo Lövheim	39
Cornelia Redeker	40
Johan Sandberg	43
Alexander Talyzin	44
Ulrika H. Westergren	47

VETENSKAPLIGA PRISTAGARE

Årets vetenskapliga priser	50
Niklas Arnberg	52
Lars-Anders Carlson	52
Liselotte Eriksson	53
Mattias Forsell, Johan Normark,	
Julia Wigren Byström	54
Tim Horstkotte	55
Ylva Jannok Nutti	55
Guus Kroonen	56
Niklas Marklund	56
Janina Priebe	57
Patrik Rydén	57
Linda Sandblad	58
Louise Skoog	58
Jon Petter Stoor	59
Christina West	59

PEDAGOGISKA PRISTAGARE

Johan Bodén, Marcus Strandgren	62
Anna Lena Chabes	62
Agnetha Frick	63
Kalle Grill	63
Ylva Hedberg Fransson	64
Carina Hjelmér	64
Robert Holmgren	65
Anna Jonsson	65
Richard Thörn	66
Jens Zamanian	66

The background of the image is a dark blue field with a repeating pattern of stylized, light blue leaves. The leaves are arranged in vertical columns, with each leaf pointing upwards. The pattern is dense and covers the entire area.

HEDERSDOKTORER VID UMEÅ UNIVERSITET

Harald Gaski är utbildad vid Universitetet i Tromsø (UiT), Norge, där han arbetade 1984–2018, varav de senaste åren som professor i samisk kultur och litteratur. Sedan 2018 är han professor vid Sámi allaskuvla i Guovdageaidnu i Norge. Han har etablerat samisk litteraturvetenskap som akademisk disciplin vid UiT och fördjupat sig i Indigenous Critical Studies. Han har forskat vid nordamerikanska University of California, Santa Barbara, 1988, University of Washington, Seattle, 1993, University of Colorado, Boulder, 1997, samt genomfört ett flertal vistelser vid Māori Center of Research Excellence (CoRE), Auckland, Nya Zeeland, 2006–2015.

HARALD GASKI

Filosofie hedersdoktor vid Humanistiska fakulteten

Bryter nya vägar inom samisk forskning

När Harald Gaski gick i skolan fanns ingen undervisning i samiska språk och kultur. Först på universitetet fick han möjlighet att lära sig skriva sitt eget modersmål. Samiska har sedan dess varit hans arbetsspråk både som journalist, redaktör och forskare.

Hans första bok, ”Med ord skal tyvene fordrives: om samenes episk poetiske diktning” utkom 1987. Och hans senaste bok, som är planerad för publicering under senhösten 2024, är en samling nya och äldre centrala artiklar om samisk estetik, världsbild, jojk och litteratur – områden som alla har varit centrala teman i hans forskning, undervisning och handledning.

Gaski har handlett ett dussintal doktorander i Norge, Sverige, Rumänien, USA och Kanada och har de senaste åren varit chefredaktör för den samiskspråkiga vetenskapliga tidskriften *Sámi diedalaš áigečála*. Tidskriften är en open access-tidskrift som under Gaskis redaktionsperiod vuxit i akademisk bredd och internationell uppmärksamhet. Med dikter och sånger har han även medverkat i olika performance-föreställningar i såväl Japan som Kina och USA.

HELEN KENNEDY

Filosofie hedersdoktor vid Samhällsvetenskapliga fakulteten

Ledande inom digital samhällsforskning

Helen Kennedy forskar om den digitala teknikens sociala och politiska konsekvenser. Hon har spelat en ledande roll i att etablera forskning om det digitala samhället som ett internationellt samhällsvetenskapligt forskningsfält, både nationellt och internationellt.

Kennedys mångåriga arbete med att utveckla och bana väg för den nya typen av tvärvetenskaplig digital samhällsforskning har bidragit till lanseringen av Digsum, Centrum för digital samhällsforskning, vid Umeå universitet. I dess internationella nätverk har hon spelat en viktig roll genom att forma forskningen inom området digital sociologi. Genom att främja användningen av tvärvetenskapliga metoder och genom sitt innovativa synsätt på forskning och ledarskap, har hon bidragit till att besvara de normativa frågorna kring utformningen av ett önskvärt digitalt samhälle och hur vi kan nå dit.

Hennes kritiska insikter i dataetik, transparens och de sociopolitiska dimensionerna av dataifiering har inte bara främjat akademins arbete utan har också sporrat till praktiska interventioner som syftar till att främja ett mer inkluderande digitalt samhälle.

Helen Kennedy föddes 1965 i Bath, England, och växte upp i Nottinghamshire. 2002 försvarade hon sin doktorsavhandling vid University of East London. Hon har producerat över 50 publikationer och varit rådgivare till statliga departement och praktiserande organisationer. 2022 utnämndes hon till Fellow vid Academy of Social Sciences i Storbritannien. 2023 blev hon medlem i Academia Europaea. 2024 valdes hon till Fellow i British Academy. Kennedy är för närvarande professor i digitalt samhälle vid University of Sheffield, Storbritannien.

Ferenc Krausz föddes 1962 i Mór i Ungern. Han har studerat teoretisk fysik vid Eötvös Loránd-universitetet och elektroteknik vid Tekniska universitetet i Budapest. Efter att ha varit verksam som professor vid Tekniska universitetet i Wien utsågs han 2003 till föreståndare för Max Planck-institutet för kvantoptik i Garching. Ferenc Krausz forskning har gett honom talrika utmärkelser, inklusive Nobelpriset i fysik 2023 som han delar med Anne L'Huillier och Pierre Agostini.

FERENC KRAUSZ

Filosofie hedersdoktor vid Teknisk-naturvetenskapliga fakulteten

Ultrasnabba laserpulser öppnar nya dörrar

Professor Ferenc Krausz, fysiker vid Max Planck-institutet för kvantoptik i Garching, är känd för sitt banbrytande arbete inom området ultrasnabb laserfysik och attosekundsvetenskap, för vilket han tilldelades Nobelpriset i fysik 2023.

Ferenc Krausz har gjort betydande bidrag till utvecklingen av tekniker för att generera och mäta extremt korta ljuspulser, i storleksordningen attosekunder (miljarddels miljarddels sekund). Hans forskning har öppnat för nya möjligheter att studera och kontrollera elektronernas rörelse och beteende i materia på de kortaste tidskalor som någonsin utforskats.

Under många år har Ferenc Krausz samverkat med professor László Veisz vid Institutionen för fysik och initierat flera av de forskningsprogram som bedrivs vid Umeå universitet. Han har också stöttat universitetet med viktig hårdvara vid byggandet av laboratoriet för relativistisk attosekundfysik, REAL.

På senare tid har Ferenc Krausz intresse för molekylära spektroskopiska "fingeravtrycksmetoder" riktat hans uppmärksamhet mot biobankerna i Umeå, där nya potentiella samarbetsprojekt just nu utvärderas.

ANNE L'HUILLIER

Filosofie hedersdoktor vid Teknisk-naturvetenskapliga fakulteten

En förebild för unga inom vetenskapen

Professor Anne L'Huillier är en framstående och hängiven forskare inom området attosekundfysik och Nobelpristagare i fysik 2023, verksam vid Lunds universitet. 1987 deltog hon i ett experiment där höga övertoner av ljus genererades på grund av växelverkan mellan intensivt infrarött laserljus och ädelgasatomer. Denna upptäckt var grunden för skapandet av extremt korta attosekundljuspulser som används för att studera snabba elektronrörelser i materia.

Forskningen inom attosekundfysik består ännu till stor del av grundforskning men det finns exempel på användningsområden, bland annat inom halvledarindustrin.

Anne L'Huillier har länge haft starka kopplingar till Umeå universitet och Institutionen för fysik. Hon är mycket aktiv i att handleda yngre kollegor och stödja kvinnor i deras karriärer, och vill gärna inspirera unga, inte minst tjejer, att studera och arbeta med vetenskap. Undervisning har alltid legat henne varmt om hjärtat och hon tycker att det behövs fler unga kvinnor inom forskning, naturvetenskap och teknik.

Anne L'Huillier föddes 1958 i Paris. Hon har en masterexamen i både fysik och matematik. 1986 disputerade hon på en avhandling om multipel multifotonjonisering vid Université Pierre et Marie Curie i Paris och Commissariat à l'Energie Atomique (CEA). Efter att ha varit verksam som forskare i Paris, Göteborg och Los Angeles blev hon docent vid Lunds universitet, där hon 1997 utsågs till professor i fysik. År 2023 fick hon Nobelpriset i fysik tillsammans med Ferenc Krausz och Pierre Agostini.

Anders Lindseth föddes 1946 i Bodö. Han har studerat matematik, psykologi och filosofi och avslutade studierna med en magister artium (senare ersatt av PhD) i filosofi. Lindseth var professor vid Nord University från 2002 till sin pensionering 2013. Han har undervisat i pedagogisk filosofi och etik i München. Bland uppdragen kan nämnas vice ordförande för International Society for Philosophical Practice, hedersmedlem i det kubanska psykiatriska förbundet samt medlem i Utbildningskommittén för högre utbildning.

ANDERS LINDSETH

Medicine hedersdoktor vid Medicinska fakulteten

Hedersdoktor med etiskt perspektiv på vården

Anders Lindseths huvudsakliga intresseområden är etik, särskilt relationell och hälso- och sjukvårdsetik, praktikteori, vetenskapsteori, särskilt humanvetenskap, hermeneutik och fenomenologi, praktisk kunskap och metod.

Lindseth har under många år samarbetat med Institutionen för omvårdnad, Umeå universitet, genom de kontakter han hade med professor emerita Astrid Norberg, tidigare prefekt, som 1984 blev Sveriges första professor i omvårdnad.

De har tillsammans bidragit starkt till institutionens kunskapsbas, genom att tillämpa ett etiskt och filosofiskt perspektiv på omvårdnadsforskning och praktik vid Umeå universitet.

Tillsammans med professor Norberg var det också möjligt att utveckla en forskningsmetod som fortfarande används i flera länder, framför allt inom omvårdnadsforskning.

Att belysa fenomenet ”mening och levd erfarenhet”, som att vara sjuk, har länge varit ett starkt fokus inom omvårdnadsvetenskapen i Umeå, som Anders Lindseth har stöttat. I Umeå har Anders Lindseth hållit, och håller fortfarande, seminarier (till exempel i juni 2024).

SARA SANDSTRÖM

Filosofie hedersdoktor vid Humanistiska fakulteten

Tillgängliggör samtida konst för nya målgrupper

Sara Sandström har efter sin magisterexamen vid Umeå universitet ägnat hela sitt yrkesverksamma liv åt konsten. I 22 år var hon delägare i Galleri Andersson/Sandström, som förutom sitt internationella utställningsprogram i Stockholm och i Umeå var konstnärligt ansvarig för uppbyggnaden av Umedalens Skulpturpark.

2014 besökte Kronprinsessparet skulpturparken, vilket ledde fram till att galleriet fick möjlighet att arrangera tre temporära utomhusutställningar i samarbete med Kungliga Djurgårdens Förvaltning. Som ett resultat av dessa grundades Prinsessan Estelles Kulturstiftelse, och Sara Sandström blev stiftelsens verksamhetsledare. Stiftelsens fokus är att etablera en permanent skulpturpark i världsklass på Kungliga Djurgården, en plats med 15 miljoner besökare per år. Dessutom erbjuds konstpedagogiska program i samarbete med andra institutioner som exempelvis Moderna Museet, Nationalmuseum och Handelshögskolan i Stockholm.

Hedersdoktorstiteln får Sara Sandström för hennes initiativrika och kunniga arbete för att nå nya målgrupper och tillgängliggöra samtida konst.

Sara Sandström föddes 1974 och växte upp i Dorotea. Hon har en magisterexamen i konst- och litteraturvetenskap. Delägare, 1998–2019, i Galleri Andersson/Sandström, som grundade konstmässan Market. Hon har utsetts till Årets Företagare och Årets Exportföretag. Chef sedan 2019 för Prinsessan Estelles Kulturstiftelse. Hon har suttit i styrelsen för Statens kulturråd och Bildmuseet, varit ordförande för Svenska Galleriförbundet, suttit i programrådet för Kultur-entreprenörsprogrammet vid Umeå universitet, och varit sakkunnig i Svensk-Finska Kulturfonden. Hon sitter i dag i branschrådet för Uminova eXpression och i styrelsen för Amos Rex i Helsingfors.

Jessie Sommarström föddes 1979 i Goa, Indien. Hon bor nu i Vaxholm, där hon även växte upp. Hon är gastronomisk chef och Head of Food Service på Sodexo AB sedan 2024. 2022 utsågs hon till Årets kock i svenska mästerskapet i professionell matlagning. 2023 utsågs hon till Årets kvinna i besöksnäringen och samma år tilldelades hon Gastronomiska akademiens guldmedalj, samt utsågs till Kockarnas kock. Hon har också medverkat i TV-programmet Kockarnas kamp 2021, och som sommarvärd i P1 2023.

JESSIE SOMMARSTRÖM

Filosofie hedersdoktor vid Samhällsvetenskapliga fakulteten

Driver hållbar och innovativ gastronomi

Jessie Sommarström har ett enastående engagemang för hållbar och innovativ gastronomi, med särskilt fokus på framtidens mat och omställning till hållbara livsmedelssystem. Hon arbetar aktivt för social hållbarhet inom branschen, vilket också innefattar de offentliga köken.

Under åren har hon varit involverad i en rad olika hållbarhetsprojekt. Genom sitt arbete i Axfoundation - en icke-vinstdrivande organisation som strävar efter ett mer hållbart samhälle - har hon exempelvis på livsmedelsutvecklingscentrum Torsåker gård, deltagit i projekt som rör både bifångst och baljväxter.

Hennes engagemang kring hållbarhetsfrågor inom matlagning, både i små privata och större offentliga sammanhang, inspirerar såväl nuvarande som kommande generationer inom mat- och restaurangbranschen. Likaså är hennes arbete med att utveckla klimatsmart barnmat samt hållbar och näringsrik skolmat, ett värdefullt bidrag i samhällets strävanden mot en ökad hållbarhet. Med avstamp i miljö, klimat och social hållbarhet, bidrar hon på ett föredömligt sätt till minskad klimatpåverkan och en bättre folkhälsa.

**PROFESSORER
VID UMEÅ UNIVERSITET**

URBAN ARNELO

Professor i kirurgi

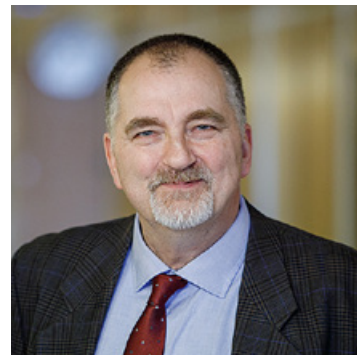
1 januari 2024

Förbättrad cancerdiagnostik och skraddarsydd kirurgisk behandling

Trots modern vård och behandling är prognosen dålig för den som drabbas av gallgångscancer och cancer i bukspottkörteln. Genom förbättrade utrednings- och behandlingsmetoder vill Urban Arnelo hitta och diagnosticera förstadier till cancer innan den hinner utvecklas. I fokus står den endoskopiska diagnostiken, det vill säga diagnoser som genomförs med hjälp av instrument som gör det möjligt att titta in i kroppen.

Forskningsresultaten kan underlätta bedömningen av tumörers utbredning och öka chanserna att med hjälp av vävnadsprov ställa en säkrare diagnos. Genom sin forskning vill Arnelo göra ingreppen så skonsamma som möjligt och minimera tiden som patienterna tillbringar på sjukhus, särskilt i livets slutskede. Målet är att undvika såväl underbehandling som överbehandling.

Utvecklingen inom kirurgisk endoskopi går rasande fort, menar Arnelo, och nya metoder kan ofta implementeras enkelt och snabbt när de väl är vetenskapligt utvärderade. Förbättrad diagnostik och skraddarsydd kirurgisk behandling minskar patienternas lidande och sänker samtidigt hälso- och sjukvårdens kostnader.

Urban Arnelo föddes 1959 i Särna och växte upp i Söderhamn. Efter läkarexamen 1985 disputerade han 1997 i födo- ämnesreglering vid Karolinska institutet, där han senare byggde upp landets största enhet inom endoskopisk retrograd cholangio-pankreatografi (ERCP). Mellan 2013 och 2020 verksam som ordförande för Scandinavian Association for Digestive Endoscopy (SADE) och sedan 2019 arbetar han vid Kirurgcentrum, Norrlands universitetssjukhus.

Christian Bigler föddes 1972 i Dürrenroth, Schweiz. Efter en master i botanik disputerade han 2001 i miljövetenskap vid Umeå universitet och Climate Impacts Research Centre i Abisko. 2002–2004 var han postdoktor vid University of Bern innan han återvände till Umeå universitet för att som biträdande universitetslektor bygga upp en egen forskningsverksamhet. Han har under många år varit ansvarig för olika program inom miljö- och hälsoskydd och är sedan 2023 prefekt vid Institutionen för ekologi, miljö och geovetenskap.

CHRISTIAN BIGLER

Professor i miljövetenskap

1 januari 2024

Spårar miljöförändringarnas historiska effekter

Klimatförändringarna innebär att miljöns tillstånd förändras snabbt. Genom att undersöka miljöns historiska status kartlägger Christian Bigler anpassningsförmågan hos våra ekosystem och hur miljöförhållanden har utvecklats över tusentals år.

Till sin hjälp har Bigler vad han beskriver som naturens miljöarkiv, exempelvis det material som sjunker ner och samlas på sjöbotten. Genom att studera sjösediment kan sjöarnas historiska utveckling kartläggas och miljöförändringarnas effekter spåras. Särskilt fokus ägnas åt hur kiselalger påverkas av klimatförändringar, försurning och övergödning.

En ökad förståelse för hur miljöförhållanden har utvecklats historiskt ger oss en tydlig fingervisning om miljöns förmåga att anpassa sig till nya förutsättningar. På så vis får vi möjlighet att i god tid vidta åtgärder för att främja en hållbar och positiv miljöutveckling.

PÄR BYSTRÖM

Professor i ekologi

1 juni 2024

Bevara fjällens fiskbestånd för framtida generationer

Fiskar fortsätter att växa genom hela livet. Hur mycket de växer varierar från en miljö till en annan, men även inom en och samma sjö är storleksvariationen vid en given ålder slående. Att förutse tillväxten av våra vanligaste fiskarter i fjällen - öring och röding - är en nyckel i bevarande av de populära arterna.

Pär Byström studerar hur tillgång på föda, temperatur och sjöars djupförhållanden påverkar våra populationer av öring och röding. Hur kommer det sig att vissa sjöar rymmer ett stort antal individer som växer långsamt medan andra sjöar rymmer ett fåtal stora individer som växer snabbt - trots att produktionen av föda är ungefär likvärdig? Och vilken inverkan har olika fiskeregleringar på hur stora och många fiskar som finns i sjön?

Genom att forska på naturliga och opåverkade bestånd av öring och röding vill Pär Byström säkerställa att även framtida generationer, hundratals år från nu, har möjlighet att fritt vistas och fiska i de svenska fjällen.

Pär Byström föddes 1964 i Sollefteå och växte upp i Kiruna. Efter kandidatexamen i biologi 1988 disputerade han i ekologi vid Umeå universitet 2000. Åren efter disputationen innehade han en forskartjänst vid Vattenbruksinstitutionen, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), innan han 2004 återvände till Umeå universitet som forskarassistent. 2007 blev han docent och 2012 erhöll han en universitetslektorstjänst på Institutionen för ekologi, miljö och geovetenskap.

Johan Eriksson föddes 1975 i Karlstad och växte upp på Hammarö i Värmland. Efter en magisterexamen i kognitionsvetenskap 2002 disputerade han i psykologi vid Umeå universitet 2007, följt av en forskarassistenttjänst och en forskartjänst. Eriksson blev docent i kognitiv neurovetenskap 2017 och lektor i fysiologi 2019. Mellan 2013 och 2022 var han biträdande föreståndare för Umeå center for Functional Brain Imaging (UFBI).

JOHAN ERIKSSON

Professor i psykologi med inriktning mot neuropsykologi
14 augusti 2023

Hjärnans medvetna och omedvetna processer

De flesta drar sig inte för att smälla en mygga, men skulle ha svårt att döda ett större djur. Hur vi känner inför ett djur beror på om vi uppfattar att det har förmåga till medvetna upplevelser eller inte. Om vi bedömer att djuret har medvetna upplevelser, är vi mer benägna att engagera oss i och värna om djuret i fråga.

”Kan hon höra mig? Har hon ont?” - i vårdsammanhang är förmågan till medvetna upplevelser central för både personal och anhöriga, särskilt när anhöriga besöker traumapatienter. Men vad är egentligen skillnaden mellan medvetna och omedvetna processer i hjärnan? Det är ett av vetenskapens stora mysterier och en av frågorna som står i fokus för Johan Erikssons forskning.

Genom att mäta hjärnans aktivitet försöker han identifiera skillnader och likheter mellan människors medvetna och omedvetna mentala processer. En ökad förståelse för medvetandet har omfattande konsekvenser och gör att vi bättre kan förstå sjukdomar som schizofreni, depression och Parkinsons, där medvetandestörningar är del av symptombilden.

$\vec{v}$
 $\vec{a}$
 α
 $\vec{v}$
 $\vec{a}$
 α

Gesucht: $m = 10 \text{ kg}$
 $h = 10 \text{ m}$
 $G = 100 \text{ N}$

Sucht: Wie hoch wird die
Kugel nach dem Stoß
aufsteigen?

Rechenweg:
 $1) \vec{v} = \vec{v}_x + \vec{v}_y$
 $2) \vec{v}_x = (10 \text{ m/s}) \cdot \cos(30^\circ)$
 $3) \vec{v}_y = (10 \text{ m/s}) \cdot \sin(30^\circ)$
 $4) \vec{v}_x = 8.66 \text{ m/s}$
 $5) \vec{v}_y = 5 \text{ m/s}$
 $6) \vec{v} = 10 \text{ m/s}$

$\vec{v}_x = 8.66 \text{ m/s}$
 $\vec{v}_y = 5 \text{ m/s}$
 $\vec{v} = 10 \text{ m/s}$

$\vec{v}_x = 8.66 \text{ m/s}$
 $\vec{v}_y = 5 \text{ m/s}$
 $\vec{v} = 10 \text{ m/s}$

CHRISTIAN EWALD

Professor i finansiell matematik
1 mars 2022

Underlättar finansiella beslut i osäkra tider

Framtiden är oviss och rymmer många osäkerheter. Christian Ewald studerar hur människor fattar beslut med hänsyn till dessa risker och osäkerheter, men också hur vi - när beslutet väl är fattat - på bästa sätt kan förhålla oss till de risker vi står inför. Ewald och hans kollegor har bland annat studerat hur inflationsrisken i pensionsinvesteringar kan minimeras och hur pensionsfonder kan hantera den förändrade dödligheten på befolkningsnivå.

Besluten som står i fokus handlar i hög grad om ekonomiska avvägningar i relation till resurs- och miljöhänsyn. Hur väger människor exempelvis en miljörisk mot en ekonomisk vinst? På finansmarknaderna finns kontrakt som ska underlätta denna form av riskbedömningar, men de är ofta komplicerade och svårbegripliga. Ewald undersöker hur kontrakten används i praktiken och om de uppmuntrar hållbara investeringar och välfärd, men också hur de stimulerar exempelvis utsläppscertifikat, gröna obligationer och biodiversitetskrediter.

Christian Ewalds forskning underlättar beslutsfattande i svåra situationer och är till nytta för pensionsfonder och finansiella företag såväl som tillsynsmyndigheter och enskilda företag inom till exempel akvakultur, fiske och skogsbruk.

Christian Ewald föddes 1972 och växte upp i Mainz och Fulda, Tyskland. Han disputerade i matematik vid University of Heidelberg 2002 och erhöll 2009 även en högre doktorsexamen vid Tekniska Universitetet i Kaiserslautern. Ewald har innehaft professorer och associerade professorer vid University of Glasgow, University of Sydney, Nottingham University Business School China, University College Cork, University of St. Andrews och University of Leeds.

Mattias Forsell föddes 1974 i Skellefteå. Efter civilingenjörs-examen i teknisk biologi vid Umeå universitet 2004 disputerade han vid inom medicin med fokus på smittskydd vid Karolinska institutet 2008. Forskarutbildningen genomfördes i samarbete med National Institutes of Health, USA, där delar av doktorandutbildningen och en senare postdok genomfördes. En andra postdok, i grundläggande immunologi, genomfördes vid Karolinska Institutet. Forsell startade en forskargrupp vid Umeå universitet 2015, docent 2018 och universitetslektor 2020.

MATTIAS FORSELL

Professor i biomedicinsk laboratorievetenskap
med inriktning mot immunologi och hematologi
1 januari 2024

Kartlägger immunförsvarets grundläggande mekanismer

Kroppens immunförsvår skyddar oss mot många svåra infektioner, men immunförsvaret kan också orsaka, eller bidra till, olika sjukdomar. Mattias Forsell och hans kollegor studerar hur immunförsvaret regleras när kroppen vaccineras eller utsätts för infektioner. Hur bildas antikroppar? Och hur påverkar infektioner och vaccinationer livskvaliteten hos en åldrande befolkning?

Målet är att öka förståelsen för de mest grundläggande mekanismer som immunförsvaret använder för att skapa ett immunologiskt minne som skyddar oss mot infektionssjukdomar - och att använda den kunskapen för att utveckla nya läkemedel och vaccin.

Studierna ger grundläggande kunskap om immunförsvaret, men också betydelsefulla underlag för myndigheter och regioner vid beslutsfattande om exempelvis vaccinrekommendationer.

PER GUSTAFSSON

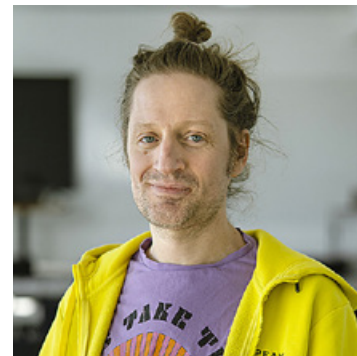
Professor i epidemiologi med inriktning mot
socialepidemiologi och registerbaserad forskning
11 mars 2024

Forskning för mer rättvis hälsa och vård

Målet med folkhälsan är en god och rättvist fördelad hälsa, men trots att den generella hälsan har ökat under de senaste decennierna kvarstår eller ökar ojämlikheter mellan olika sociala grupper.

Per Gustafsson studerar så kallad komplex ojämlikhet i folkhälsan, det vill säga hur ojämlikheter mellan exempelvis kvinnor och män, låginkomsttagare och höginkomsttagare, inhemskt födda och utlandsfödda, *tillsammans* skapar orättvisa förutsättningar för en god hälsa. Med hjälp av epidemiologiska metoder visar Gustafsson hur samhällets strategier kan motverka eller förstärka dessa ojämlikheter.

Det är hisnande, menar han, hur stora, abstrakta samhällsfenomen på en myriad av vägar i slutändan sätter sig i något så konkret och vardagligt som människors kroppar. Med väl underbyggda kunskapsunderlag är det möjligt att utforma en folkhälsopolitik och ett välfärdssystem som främjar rättvis hälsa och vård.

Per Gustafsson föddes 1981 och växte upp i Nyland utanför Kramfors. Efter att ha lämnat läkarprogrammet avlade han magisterexamen i medicin 2007 och disputerade 2008 i barn- och ungdomspsykiatri. Han var verksam som postdok vid Umeå universitet 2009–2011 och blev docent 2014. Sedan 2021 är han programrådsordförande för masterprogrammet i folkhälsovetenskap och sedan 2023 biträdande och ställföreträdande prefekt vid Institutionen för epidemiologi och global hälsa.

Senada Hajdarevic föddes 1970 i Prijepolje, forna Jugoslavien (numera Serbien). Hon kom till Sverige med en sjuksköterskeexamen 1992, blev distriktsköterska 2003 och tog magisterexamen vid Umeå universitet 2009. Tre år senare disputerade hon inom omvårdnad på en avhandling om fördröjning av diagnos av malignt melanom. Efter en tid som postdoktor anställdes hon som universitetslektor och har sedan dess ägnat sig åt undervisning och forskning. Hon har bildat en egen forskargrupp och blev docent 2018. Utöver en akademisk karriär har hon 20 års erfarenhet som sjuksköterska och distriktssköterska.

SENADA HAJDAREVIC

Professor i omvårdnad
1 februari 2024

Förbättrad vårdkedja - från diagnos till efterbehandling

Patienter som diagnosticeras med cancer lever allt längre, men det finns fortfarande utmaningar genom hela vårdkedjan. Med särskilt fokus på primärvården forskar Senada Hajdarevic om patientens interaktion med sjukvården när de söker vård för symptom som kan tyda på cancer.

Det är angeläget att patienter söker vård tidigt, men också att vården är tillgänglig och att personalen snabbt kan diagnostisera och behandla sjukdomen. Omvårdnaden är då av stor vikt. Hajdarevic analyserar omvårdnaden i hela vårdkedjan - från den tidiga misstanken till de insatser som följer när patienten anses färdigbehandlad.

I sina studier har hon funnit att personer med cancer ofta hamnar i en form av limbo, utan någon att vända sig till med sina problem och sin oro. Samtidigt visar forskning att vården behöver stödja patienternas medicinska såväl som icke-medicinska behov. Båda delarna är viktiga för tillfrisknande och patientens framtida hälsa.

Målet med forskningen är att skapa bästa möjliga stöd för personer med misstänkt eller konstaterad cancer. Förbättrade vårdkedjor förväntas bidra till tidigare diagnos, ökat välbefinnande, bättre vårdkontakter, större patientsäkerhet och en högre överlevnad.

ANNA HEGARDT KÄLLÉN

Professor i museologi
1 augusti 2023

Museer och kulturarv i Sverige och världen

Museer kan vid första anblicken verka enkla och okomplicerade, som om de finns till för vårt nöjes skull. Men museer är också institutioner för makt och kunskap. De står i centrum för strider om vad som är värt att bevara, vad som ska visas och vilka berättelser som ska få ta plats i samhället – idag och i framtiden.

Anna Hegardt Källén studerar hur museer och kulturarv formas och används, och hur vardagliga saker får nya värden och betydelser när de infogas i ett museum eller uppfattas som kulturarv. Hennes forskning används som underlag för beslutsfattande och bidrar till utbildningen av nästa generation museiprofessionella.

Det på ytan lugna och trivsamma kulturarvet har en inre sprängkraft. Museer och kulturarv kan i ena stunden vara samlande krafter i samhället, för att i nästa verka söndrande och bli måltavlor i krig och konflikt. Det har betydelse vilka föremål vi väljer ut, hur vi ordnar våra samlingar och utställningar, och vilka berättelser vi väljer att berätta. Därför behöver vi, menar Hegardt Källén, förstå museer och kulturarv som komplicerade och viktiga delar av vårt samhälle.

Anna Hegardt Källén föddes 1973 i Stockholm och växte upp i Uddevalla. Efter magisterexamen i arkeologi disputerade hon i samma ämne vid Uppsala universitet 2004. Som doktorand och postdoktor ledde hon projekt i Laos, innan hon blev docent 2015. Hon har arbetat på museer såsom Historiska museet och Östasiatiska museet, och varit drivande i utvecklingen av forskningsfältet kritiska kulturarvsstudier. Sedan 2023 är hon verksam vid Institutionen för kultur- och medievetenskaper vid Umeå universitet.

Eva Henje föddes 1962 i Göteborg, tog läkarexamen vid Karolinska Institutet 1989 och blev specialist i barn- och ungdomspsykiatri 2001. Hon disputerade vid Karolinska Institutet inom barn- och ungdomspsykiatri 2010 och var postdoktor vid University of California San Francisco, USA, 2013–2016. Året därpå blev hon docent vid Institutionen för klinisk vetenskap vid Umeå universitet, startade en egen forskargrupp och blev forsknings- och utbildningsansvarig för Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) i Region Västerbotten.

EVA HENJE

Professor i barn- och ungdomspsykiatri
1 november 2023

Att utveckla förbättrad behandling av depression hos unga

Allt fler tonåringar och unga vuxna är deprimerade. Samtidigt saknas effektiva behandlingar för depression hos unga. Våra förutsättningar att förebygga och behandla depression hos unga förbättras om vi ökar förståelsen för hur överväldigande stress och svåra livshändelser under uppväxten påverkar risken att drabbas av depression i tonåren. Genom sin forskning vill Eva Henje bidra till förbättrade förebyggande insatser och behandlingar av depression hos unga - utan att använda läkemedel.

Krig, svält, fattigdom och andra former av utsatthet är en del av vardagen för många unga runt om i världen, men även i Sverige lever unga med stress, ensamhet och existentiella hot i en omfattning som tidigare generationer inte har upplevt. Denna typ av omgivningsfaktorer - både i nära relationer och i världen i stort - ökar risken för att som ung bli deprimerad och de måste tas på allvar, menar hon.

Eva Henje vill hjälpa unga att hantera känslor av rädsla, uppgivenhet och ensamhet utan att sjukdomsförklara och medicinera. Hon önskar att färre unga med depression sökte felen hos sig själva och att fler fick kraft att engagera sig i världen och i sin egen framtid.

EBBA HÖGSTRÖM

Professor i arkitektur

31 augusti 2023

Med fokus på vardagens arkitektur

Hur samhällen, städer och byggnader ska utformas för att rymma ett gott liv, är frågor som länge har engagerat arkitekter och stadsplanerare. I en tid av klimatförändringar, ökade sociala ojämlikheter och en åldrande befolkning är frågan om livsmiljö kanske viktigare än någonsin.

Ebba Högström forskar om hur planering och utformning av arkitektur och stadsmiljöer går till. Processerna studeras ur ett samhällsperspektiv, men fångar också människors erfarenheter av olika rum och miljöer. I fokus står välfärdens och omsorgens platser och rum, såsom äldreboenden, gruppboenden och sjukhus.

Högströms forskning ger förståelse för hur den byggda miljön kan främja eller hindra exempelvis inkludering och gemenskap – kunskap som är viktig för såväl politiker som arkitekter, planerare och en bred allmänhet. Även vardagens miljöer ska vara genomtänkta och rättvisa, menar hon, vilket förutsätter att vi kritiskt granskar den byggda miljön, och de bakomliggande processerna när dessa planeras och utformas.

Ebba Högström föddes 1961 i Danderyd, Stockholm. Efter magisterexamen i arkitektur vid Lunds universitet disputerade hon 2012 vid Kungliga tekniska högskolan inom ämnet planering och beslutsanalys med inriktning mot urbana och regionala studier. Hon var lektor vid Blekinge tekniska högskola 2013–2023 och Research Fellow vid University of Glasgow, Skottland, 2017–2018. Hon blev docent 2021 och är sedan 2023 projektledare för det tvärvetenskapliga forskningsprogrammet CollAge – samverkan för åldersvänliga städer och samhällen – finansierat av forskningsrådet Forte.

Britt-Marie Lindgren föddes i Umeå 1961, avlade specialist-sjuksköterskeexamen i psykiatrisk vård 1989 och disputerade i omvårdnad vid Umeå universitet 2011. Hon anställdes som universitetslektor 2012 och blev meriterad lärare 2017. Men en mångårig erfarenhet som sjuksköterska vid Freja anorexi- och bulimicentrum i Umeå undervisar hon idag företrädesvis om psykiatrisk omvårdnad, självskadebeteende och ätstörningar. Hon har även varit programrådsordförande för sjuksköterskeprogrammen 2012–2015 och prefekt vid Institutionen för omvårdnad 2015–2024.

BRITT-MARIE LINDGREN

Professor i omvårdnad
1 december 2023

Patientnära forskning om psykiatrisk heldygnsvård

Psykisk ohälsa är ett stort och växande problem världen över - och så även i Sverige. Samtidigt upplever många att hjälpen från vården är såväl svårtillgänglig som otillfredsställande.

Den person med psykisk ohälsa som behöver mer stöd än vad Hälsocentralerna och specialistpsykiatrisk öppenvård kan erbjuda, kan vårdas inom psykiatrisk heldygnsvård. Britt-Marie Lindgren studerar psykiatrisk heldygnsvård utifrån individens perspektiv och med särskilt fokus på personer med självskadebeteende, anorexia nervosa och dissociativ identitetsstörning. Hur förstår och beskriver de sin psykiska ohälsa och sina vårderfarenheter?

Eftersom psykiatrisk heldygnsvård är en kostsam vårdform är det angeläget att tiden används på bästa möjliga sätt, såväl för individens bästa som ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Forskningsresultaten bidrar med kunskap om hur vårdpersonal kan främja återhämtning utifrån ett personcentrerat förhållningssätt och hur en helhetssyn på människan kan prägla arbetet inom heldygnsvården.

HUGO LÖVHEIM

Professor i geriatrik

1 december 2023

Utforskar samband mellan herpesvirus och Alzheimers

I centrum för Hugo Lövheims forskning står ett misstänkt samband mellan ett mycket vanligt herpesvirus och utvecklingen av Alzheimers sjukdom. Alzheimers, som är den vanligaste demenssjukdomen, påverkar människors minne och orienteringsförmåga liksom förmågan att tänka och hantera vardagens aktiviteter.

Idag saknas möjligheter att bota Alzheimers sjukdom, men världen över söker forskare efter sjukdomens orsaker. Hugo Lövheim och hans kollegor undersöker hur ett vanligt herpesvirus, som omkring 80 procent av Sveriges befolkning bär på, i kombination med ärftliga faktorer tycks öka risken för Alzheimers sjukdom. Man undersöker också om behandling med läkemedel mot herpesvirus kan minska risken att drabbas av Alzheimers.

Förhoppningen är att forskningsresultaten ska leda till minskad risk för Alzheimers sjukdom, ökade möjligheter att påverka sjukdomens utveckling och förbättrade behandlingsmetoder.

Hugo Lövheim föddes 1981 i Skellefteå, avlade läkarexamen vid Umeå universitet 2007 och disputerade i geriatrik 2008. Sedan 2007 har Lövheim kombinerat kliniskt arbete inom Region Västerbotten med forskning vid Umeå universitet. Han blev legitimerad läkare 2010, docent i geriatrik 2012 och specialist i geriatrik 2021. Han blev biträdande universitetslektor vid Umeå universitet 2017.

Cornelia Redeker föddes 1972 i Tyskland och växte upp i USA. Efter studier i stadsplanering vid University of Applied Sciences Cologne, Tyskland, och vid Berlage-Institute, Nederländerna, disputerade hon vid De Technische Universiteit Delft, Nederländerna. Hon inledde sitt arbete vid Arkitekt-högskolan vid Umeå universitet 2021 efter en längre period som universitetslektor i arkitektur och urban design vid German University in Cairo, Egypten. Hon har även undervisat i urban design och regional planering vid Technical University of Munich, Tyskland, och arbetat som konsult inom internationella projekt inom stadsutveckling med fokus på naturbaserade lösningar som gynnar människor och natur på samma gång.

CORNELIA REDEKER

Professor i arkitektur
1 september 2023

Den byggda miljöns betydelse för ett positivt biologiskt avtryck

Mänsklighetens ekologiska fotavtryck behöver bli positivt. Cornelia Redeker studerar den byggda miljöns roll i denna omställning: hur kan byggnader och arkitektur göra oss mer självförsörjande, bidra till ett minskat behov av resurser och långsiktigt stärka vår motståndskraft mot effekterna av klimatförändringar och globala kriser?

Utifrån hypotesen att ”världens alla problem kan lösas i en trädgård” studerar Cornelia Redeker hur den byggda miljön i olika klimatzoner kan anpassas för ökad självförsörjning genom naturbaserade lösningar som gynnar människor och natur på samma gång. I nära samarbete med olika intressegrupper undersöker hon hur byggnader och deras invånare, som idag främst är konsumenter, i högre grad kan bli producenter inom lokal matproduktion och vatten- och energisystem som kan dra nytta av varandra. En central fråga blir vilka tekniska, sociala och ekonomiska modeller detta kräver, och hur de påverkar den arkitektoniska gestaltningen.

Ett mål med forskningen är att dessa perspektiv ska integreras i samhällsplaneringen och arkitekturutbildningarna, för att påskynda utvecklingen mot ett mer självförsörjande och hållbar framtid.

JOHAN SANDBERG

Professor i informatik

1 juni 2023

Konsten att navigera i komplexa digitala landskap

Digitaliseringen har haft stor inverkan på hur vi människor interagerar med varandra och står i kontakt med omvärlden. Hur vi skapar, konsumerar och delar information har förändrats i grunden. Men samtidigt som digitala innovationer kommer med en rad nya möjligheter utmanas också våra sätt att leva och organisera oss. Utmaningarna finns på samhällsnivå, inom organisationer och i enskilda individers vardag.

Johan Sandberg studerar våra sätt att interagera och navigera i de komplexa digitala landskap som växer fram. I fokus för forskningen står bland annat organisationers strategier för digital innovation och transformation, samt hur digitala plattformsbaserade ekosystem formas och nyttjas av företag.

Genom sin forskning bidrar han till nya sätt att tänka och agera i digitala sammanhang och skapar förutsättningar för att bättre identifiera framtida trender, förbättra affärsmodeller och utveckla policy i sammanhang, exempelvis när kontroll behöver balanseras mot innovation.

Johan Sandberg föddes i Umeå 1981 och växte upp i Ludvika. Efter magisterexamen med inriktning mot systemvetenskap disputerade han vid Umeå universitet 2014 och tilldelades Börje Langeforspriset för bästa avhandling inom informatik. 2010–2011 tillbringade Sandberg ett utbytesår som doktorand vid Georgia State University, USA, och fick två år senare Svenska informationssystem-akademins pedagogiska pris för att ha utvecklat ett nytt masterprogram inom IT Management. Han blev docent i informatik 2021.

Alexander Talyzin föddes i Sankt Petersburg, dåvarande USSR, 1969. Efter en master-examen i kristallografi 1993 disputerade han inom materialkemi vid Uppsala universitet 2001. Mellan 2001 och 2004 var han verksam som projektledare i ett forskningsprojekt vid IMRA-Europe, Frankrike, innan han tillträdde en tjänst som postdoktor vid Institutionen för fysik, Umeå universitet. Han var verksam som forskarassistent 2007–2011, blev docent 2009 och har arbetat som universitetslektor sedan 2015.

ALEXANDER TALYZIN

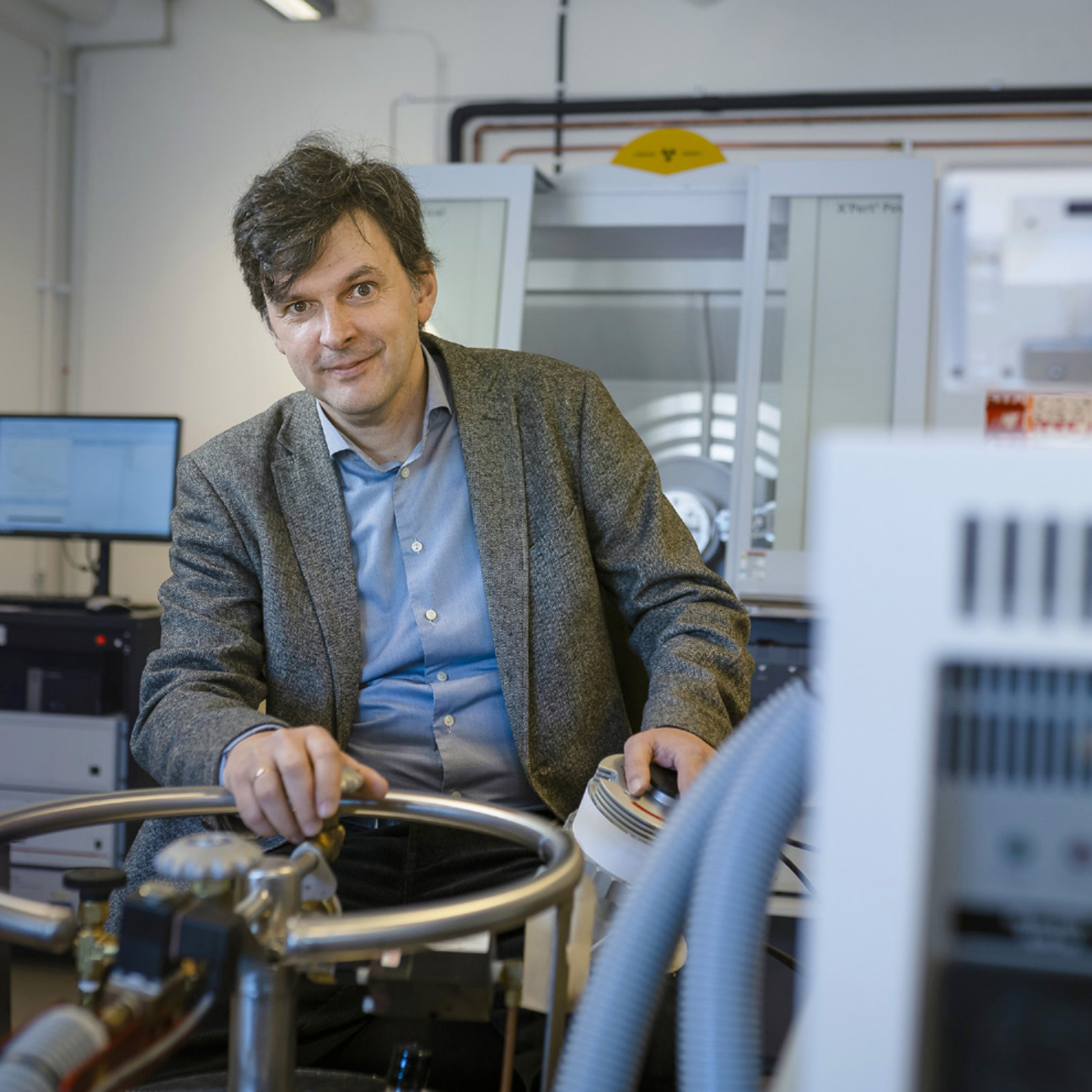
Professor i fysik
1 september 2023

Hållbara sätt att lagra energi och rena miljön

Nya material är en del av lösningen på flera av de samhällsutmaningar vi står inför. Med det övergripande målet att bidra till en renare miljö har Alexander Talyzin riktat in sin forskning på att skapa nya material, studera deras egenskaper och hitta nya tillämpningssätt.

Övergången från fossila till förnybara energikällor kräver nya och mer effektiva sätt att lagra energi. Nya material kan exempelvis användas i superkondensatorer för att lagra elektricitet som produceras av vind och sol, men också för att avlägsna farliga föroreningar från vatten och industriavfall. Det som vi nu betraktar som avfall kan i själva verket användas för att tillverka nya material.

Alexander Talyzin har ett starkt intresse för grundläggande forskningsfrågor och vill förstå naturens lagar. En forskares uppgift, menar han, är att bevara befintlig kunskap, skapa ny kunskap och överföra den till nästa generation.

ULRIKA H. WESTERGREN

Professor i informatik
1 juni 2023

Sakernas internet lägger grunden för samhällets digitalisering

År 2030 förväntas 30 miljarder prylar runt om i världen vara uppkopplade. Det innebär en tredubbling på tio år. Sakernas internet, på engelska Internet of Things (IoT), är samlingsnamnet för det nätverk av uppkopplade produkter och enheter som med hjälp av inbyggd sensorteknik kan samla in, analysera och utbyta data om sin omgivning.

IoT växer explosionsartat och de enorma mängder data som genereras kan användas för att bygga in intelligens i människors vardag, vilket bland annat öppnar upp för smarta städer, uppkopplade bilar och smarta hem.

Ulrika H. Westergren studerar IoT ur ett organisationsperspektiv och visar på såväl nyttan som utmaningarna med en uppkopplad omvärld. Vilka nya affärslogiker växer fram? Och hur kan vi dra nytta av IoT-teknikens förmåga att delge information om sin omvärld i realtid, och samtidigt säkerställa skyddet för individen?

Ökad förståelse för nyttan och utmaningarna som kommer med denna genomgripande förändring gör det möjligt att digitalisera offentlig och privat sektor på ett ansvarsfullt, genomtänkt och skarpsynt sätt.

Ulrika H. Westergren föddes 1974 i Umeå och växte upp i flera delar av världen. Efter kandidatexamen vid Bryn Mawr College, USA, anställdes hon vid Umeå universitet 2000. Hon disputerade i informatik 2011, utsågs till meriterad lärare 2016, blev docent 2019 och excellent lärare 2023. Sedan 2016 och 2017 har hon varit studierektor samt ställföreträdande prefekt för Institutionen för informatik. Hon är ledamot i Swedacs digitala råd samt vetenskaplig ersättare i Etikprövningsmyndighetens Umeåavdelning.

The background of the image is a dark blue color with a repeating pattern of stylized, light blue leaves. The leaves are arranged in vertical columns, with each leaf having a central vein and several smaller veins branching off. The pattern is dense and covers the entire background.

**VETENSKAPLIGA
PRISTAGARE
VID UMEÅ UNIVERSITET**

ÅRETS VETENSKAPLIGA PRISER

BO OCH BARBRO HAMMARSTRÖMS PRIS VID UMEÅ UNIVERSITET

Efter en donation av Bo Hammarström instiftades Bo och Barbro Hammarströms pris, som kommer att delas ut från 2023 till och med 2027. Priset tilldelas en forskare eller lärare vid Umeå universitet som gjort framstående insatser för främjande av vetenskaplig forskning och utveckling inom kemi, cell- och molekylärbiologi, mikrobiologi eller immunologi.

ERIC K. FERNSTRÖMS PRIS

Skeppsredare Eric K. Fernströms stiftelse för främjande av vetenskaplig medicinsk forskning instiftades år 1978. Dels utdelas Eric K. Fernströms stora nordiska pris, dels Eric K. Fernströms pris till yngre, särskilt lovande och framgångsrika forskare. Det sistnämnda priset utdelas varje år till pristagare från var och en av de sex medicinska fakulteterna i landet.

KUNGL. SKYTTEANSKA SAMFUNDETS PRIS INOM HUMANIORA

Kungl. Skytteanska Samfundet har instiftat priser till yngre forskare vid Umeå universitet för framstående insatser inom teknik/naturvetenskap, humaniora, samhällsvetenskap och medicin.

MARGARETA OCH ERIC MODIGS PRIS

Margareta och Eric Modigs pris instiftades av Kungl. Skytteanska Samfundet år 1998 efter en donation av konsul Eric Modig och hans hustru Margareta Modig, Umeå. Enligt donatorernas önskan ska priset delas ut

till en skicklig forskare eller forskargrupp för att stödja och uppmuntra forskning inom företrädesvis ögats, hjärtats och lungans områden.

NORDEAS VETENSKAPLIGA PRIS

Nordeas vetenskapliga pris delas ut till forskare som gjort framstående insatser för främjande av vetenskaplig forskning och utveckling inom framför allt samhällsvetenskapliga, rättsvetenskapliga och/eller datavetenskapliga forskningsområden. Även andra forskningsområden kan vara aktuella om de bedöms ha relevans för bankverksamhet.

NORDEAS OCH UMEÅ UNIVERSITETS INNOVATIONSPRIS FÖR NYTTIGGÖRANDE

Nordeas och Umeå universitets innovationspris för nyttiggörande synliggör extra framstående insatser inom innovation, implementering samt kommersialisering av forskningsresultat. Priset vänder sig till samtliga vetenskapsområden vid Umeå universitet.

STIFTELSEN SPRÅK OCH KULTURS PRIS

Forskningscentret Språk och kultur har erhållit en donation på 500 000 kronor och medlen förvaltas av en stiftelse med namnet Språk och kultur. Enligt stiftelseurkunden ska en del av avkastningen användas till ett pris ”för framstående forskning av tvärvetenskaplig karaktär som omfattar områdena språk och kultur”. Stiftelsen har möjliggjorts genom en donation från professorn i tyska vid Umeå universitet, Astrid Stedje (1934–2023).

STIFTELSEN UPPSALA UNIVERSITETS UMEÅFOND

Uppsala universitets Umeåfonds stipendium ska gå till en yngre forskare vid Umeå universitet som bedriver framstående forskning inom området Övre Norrlands kultur och historia. Stipendiet delas ut vart tredje år och inrättades genom en donation från Uppsala universitet i samband med Umeå universitets 25-årsjubileum 1990.

SWEDBANKS VETENSKAPLIGA PRIS TILL AMANDA OCH PER ALGOT MÅNGBERGS MINNE

Amanda och hennes make Per Algot Mångberg instiftade 1974 en fond. De föreskrev att ”priset skall utdelas till en inom de nordiska länderna bosatt forskare, som gjort en synnerligen stor insats för främjande av de neurologiska, neurokirurgiska och oto-rhino-laryngologiska vetenskaperna”.

TEKNISK-NATURVETENSKAPLIGA FAKULTETENS SAMVERKANSPRIS

Teknisk-naturvetenskapliga fakulteten delar vartannat år ut ett samverkanspris till individer eller grupper som gjort betydande insatser för att öka samverkan mellan verksamheten vid fakulteten och extern part.

TORGNY OCH LENA STIGBRANDS PRIS VID UMEÅ UNIVERSITET

Efter en donation av professor emeritus Torgny Stigbrand instiftades Torgny och Lena Stigbrands pris. Priset tilldelas en forskare eller lärare vid Umeå universitet som gjort framstående insatser för främjande av vetenskaplig forskning och utveckling inom immunologi, cell- och molekylärbiologi eller mikrobiologi. Priset delas ut årligen från 2024 till och med 2026.

UMEÅ KOMMUNS VETENSKAPLIGA PRIS

Umeå kommun delar årligen ut ett vetenskaplig pris till yngre lovande forskare vid Umeå universitet inom områdena miljö, kommunal ekonomi eller kultur.

VÄRD DUOS VETENSKAPLIGA PRIS

Värdduo - Centrum för samisk forskning delar årligen ut ett vetenskapligt pris med syftet att öka intresset för samisk forskning och främja kunskapsspridning. Priset går till en person som har gjort betydande insatser för eller inom forskning med samisk tematik, eller som har författat ett enskilt betydelsefullt vetenskapligt verk inom området. Det vetenskapliga priset utdelas i samarbete med Sáhkie - Umeå sameförening och med stöd av Sametinget.

NIKLAS ARNBERG

Torgny och Lena Stigbrands pris vid Umeå universitet

Professor Niklas Arnberg får priset för sina studier av infektionsmekanismer hos specifika virus och för att ha tagit forskningsresultaten vidare inom läkemedelsutveckling. Vidare tilldelas han priset för sina insatser som sakkunnig under pandemin och för arbetet med att etablera Pandemifonden.

LARS-ANDERS CARLSON

Eric K. Fernströms pris

Docent Lars-Anders Carlson får priset för sina kryoelektrontomografi-studier av virus-värdcellinteraktioner och membranbiologi. Carlsons forskning kartlägger hur positivsträngade RNA-virus manipulerar värd-cellers membran genom att använda kryoelektrontomografi (kryo-ET) och in vitro-återskapande metoder. Arbetet syftar till att förstå de virala mekanismer som omformar membran vid bildandet av replikationskomplex, vilka är avgörande för virusets överlevnad och replikation. Carlsons forskningsresultat har förbättrat vår förståelse av virusbiologi och kan bidra till utvecklingen av nya antivirala behandlingar.

LISELOTTE ERIKSSON

Nordeas vetenskapliga pris

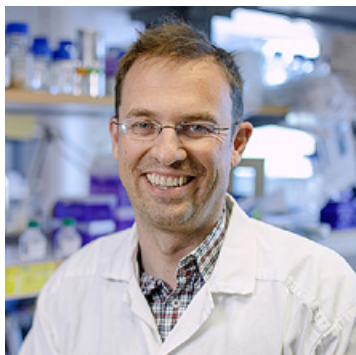
Docent Liselotte Eriksson har genom sin forskning om kvinnors historiska villkor på finansiella marknader och arbetarklassens betydelse för finansiell expansion i hög grad bidragit till högkvalitativ samhällsvetenskaplig forskning vid Umeå universitet. Hennes forskning har nått ett stort erkännande med hänsyn till publiceringar i högt rankade tidskrifter och med flera omfattande forskningsanslag.

MATTIAS FORSELL, JOHAN NORMARK, JULIA WIGREN BYSTRÖM

Nordeas och Umeå universitets innovationspris för nyttiggörande

Professor Mattias Forsell, docent Johan Normark och laboratorie-assistent Julia Wigren Byström har tillsammans bedrivit framgångsrik forskning som lett till nya produkter och bidragit till hållbara strategier för provtagning och diagnostik. Företaget Xerum, som de gemensamt grundat, har med kort startsträcka mött en ny efterfrågan under pågående pandemi och lanserat en produkt som skapar direkt samhällsnytta. Forskningsprojekten bidrar kontinuerligt till utfärdade rekommendationer avseende vaccination.

TIM HORSTKOTTE

Várdduos vetenskapliga pris 2024

Staff scientist Tim Horstkotte får priset för sina betydande insatser inom samisk forskning. I sin forskning undersöker Horstkotte konsekvenser av sociala och ekologiska transformationer i boreala skogar och arktiska regioner där renskötsel bedrivs. Hans forskningsverksamhet har tydligt fokus på samverkan och engagerar samiska samhällen. Horstkotte inkluderar olika förhållningssätt och kunskapssystem i sin forskning för att öka kunskap och förståelse som kan ligga till grund för beslutsfattande i arktiska områden. Hans forskning är inriktad på både tvärvetenskapliga och högst aktuella internationella frågor.

YLVA JANNOK NUTTI

Várdduos vetenskapliga pris 2023

Universitetslektor Ylva Jannok Nutti får priset för sina omfattande insatser inom samisk och urfolkspedagogisk forskning, vilka har mycket stor betydelse för avkoloniserande och revitaliserande processer. Jannok Nutti har på ett unikt sätt arbetat med samisk pedagogisk forskning där stark vetenskaplig skärpa samspelar med vardaglig praktik i skola, genom att lyfta fram en mångfald av samisk kunskap. Jannok Nuttis vetenskapliga publikationer har stort inflytande och innefattar texter på flera språk, bland annat nordsamiska, och har således även bidragit till att synliggöra samiska språk inom pedagogisk forskning.

GUUS KROONEN

Stiftelsen Språk och kulturs pris

Universitetslektor Guus Kroonen får pris för sina studier rörande tidiga indoeuropeiska språk i Europa och dessa språks kontakter med äldre, numera utdöda språk. De indoeuropeiska språken i Europa får antas ha splittrats från ett språk som talats för femtusen år sedan. Kroonen söker rekonstruera detta språk, precisera var det talats, hur det spridits och senare utvecklats. Även spår av ännu äldre språk uppmärksammas. Kroonen arbetar gärna i tvärvetenskapliga projekt med arkeologer och paleogenetiker, och söker därigenom utveckla innovativa gränssnitt i studiet av människans språk under förhistorien. Ett viktigt arbete är hans *Etymological Dictionary of Proto-Germanic* (2013).

NIKLAS MARKLUND

Swedbanks vetenskapliga pris till
Amanda och Per Algot Mångbergs minne

Professor och överläkare Niklas Marklund får priset för sin forskning om skullskador och de skademekanismer och förlopp av mildare hjärnskador som drabbar idrottsutövare. Han har studerat orsaker till att en del idrottare drabbas av långdragna, ofta kroniska, besvär och varför ett flertal hjärnskakningar är associerat med en ökad demensrisk. I sin forskning använder han bland annat biomarkörer, avancerade funktionella tester och högupplöst magnetkameraundersökning av hjärnan. Marklund är medgrundare av European Neurotrauma Organisation och Swedish Sports Concussion Society.

JANINA PRIEBE

Kungl. Skytteanska samfundets pris inom humaniora

Docent Janina Priebe är en synnerligen framgångsrik forskare i ett internationellt perspektiv. Priebe's forskningsprofil rör det nordliga och arktiska området och hur relationerna mellan det globala och det lokala ömsesidigt omstöps när klimatförändringar och miljöpolitik skapar nya utmaningar och möjligheter. Priebe har deltagit och tagit ett stort ansvar i ledning och utveckling av ett flertal större forskningsansökningar vid Umeå universitet och SLU, vilka också har erhållit betydande externa medel.

PATRIK RYDÉN

Teknisk-naturvetenskapliga fakultetens samverkanspris

Professor Patrik Rydén får priset för sitt värdefulla bidrag till samverkan mellan akademi och samhälle, genom egen forskning och som föreståndare för Företagsforskarskolan. Han har banat väg för innovativa samarbeten som överskrider traditionella akademiska discipliner. Exempelvis har hans framgångsrika partnerskap med Volvo Lastvagnar och Region Västerbotten inte bara genererat betydelsefull forskning utan även direkt påverkat undervisningen. Patriks förmåga att integrera forskning med praktiska tillämpningar gör honom till en ovärderlig tillgång för både universitetet och den bredare gemenskapen.

LINDA SANDBLAD

Bo och Barbro Hammarströms pris vid Umeå universitet

Universitetslektor Linda Sandblad får priset för sina enastående insatser i etableringen av det nuvarande Umeå Centrum för Elektronmikroskopi (UCEM), en gemensam resurs för forskning och högre utbildning inom elektronmikroskopiteknik.

LOUISE SKOOG

Umeå kommuns vetenskapliga pris

Universitetslektor Louise Skoog får priset för sitt framgångsrika sätt att bedriva forskning om politiska konflikter inom kommunpolitik, prioriteringar av offentliga resurser och spänningen mellan stad och land. Forskningen bidrar till tre aktuella områden: geografisk polarisering vid beslut om lokalisering av service och infrastruktur, ideologiska konflikter i kommunpolitiken, samt ”marknadiseringen” av kommunala uppdrag som då konkurrensutsätts från privata utförare. Louise har även ett stort engagemang för samverkan och tillgängliggör sina forskningsresultat till omgivande samhället på ett föredömligt sätt.

JON PETTER STOOR

Stiftelsen Uppsala universitets Umeåfond

Postdoktor Jon Petter Stoor tilldelas priset för sin framstående forskning om samisk hälsa, mental hälsa och självmordsprevention. Stoor har, genom partnerskap med den samiska befolkningen, bland annat identifierat nyckelfaktorer för samisk hälsa såsom kulturell kontinuitet, språk och historiska trauman. Hans studier har inte bara bidragit till akademisk forskning utan också påverkat policyer och etik inom samisk hälsa. Genom att förena kulturell historia med moderna hälsoutmaningar är hans arbeten således viktiga bidrag till forskning om Övre Norrlands kultur och historia.

CHRISTINA WEST

Margareta och Eric Modigs pris

Som relativt nybliven professor har Christina West varit exceptionellt framgångsrik inom flera områden: forskning, erhållande av forskningsanslag, undervisning och kliniskt arbete. Hennes forskning har varit banbrytande och har stor relevans för förståelsen och utvecklingen av mekanismerna bakom allergi hos barn och uppkomsten av astma. Christina Wests arbete har inte bara bidragit till vetenskaplig kunskap utan har även haft praktiska tillämpningar som förbättrar barnhälsan och förebygger sjukdom.

The background of the image is a solid dark blue color, overlaid with a repeating pattern of stylized, light blue leaves. The leaves are arranged in vertical columns, with each leaf having a central vein and several smaller veins branching off. The pattern is dense and covers the entire area.

**PEDAGOGISKA
PRISTAGARE
VID UMEÅ UNIVERSITET**

JOHAN BODÉN, MARCUS STRANDGREN

Samhällsvetenskapliga fakultetens pedagogiska pris

Universitetsadjunkterna Johan Bodén och Marcus Strandgren får årets pris för sitt arbete med att skapa förutsättningar för ett brett deltagande under studenternas utbildning. Pristagarna har med nytänkande och initiativrikedom skapat en digital plattform för ett brett deltagande över både årskurs- och programgränserna där studenterna ges möjlighet till kunskapsutbyte och lärande. Plattformen har blivit en uppskattad och aktiv mötesplats för både studenter och lärare, och utgör ett viktigt komplement till den ordinarie undervisningen. Via plattformen ges studenterna även möjlighet att bygga värdefulla nätverk inför sitt framtida arbetsliv.

ANNA LENA CHABES

Umeå medicinska studentkårs pedagogiska pris för grundutbildning

Universitetsadjunkt Anna Lena Chabes får priset för att hon gör allt hon föreläser om roligt och lätt att förstå genom ett pedagogiskt undervisningssätt. Hon skapar en trevlig miljö i föreläsningssalen där det känns tryggt att ställa frågor. När hon föreläser vet man att det kommer bli bra.

Prisets har delats ut vid kårens egen högtid.

AGNETHA FRICK

Umeå studentkårs studievägledarpris

Agnetha Frick lyfts av studenterna som en studievägledare som sätter sig in i varje enskild students verklighet och är lyhörd för de perspektiv som studenterna har. Hon finns tillgänglig för de studenter som vänder sig till henne med frågor, frågor som hon kan besvara med skicklighet och engagemang för studenternas fortsatta studier.

KALLE GRILL

Humanistiska fakultetens pedagogiska pris

Universitetslektor Kalle Grill får priset för betydande pedagogiska insatser för filosofiämnet, institutionen, fakulteten, universitetet och, förstås, för studenterna. Särskilt uppmärksammas hans insatser vad gäller forskningsanknytning, hållbar utveckling, samverkan och arbetslivsanknytning, livslångt lärande, pedagogiskt förnyelsearbete, kurs- och programutveckling samt samarbeten inom universitetet. Som lärare är Kalle Grill mycket uppskattad av sina studenter, bland annat på grund av sin lyhördhet, att han tar studenternas åsikter på allvar och att han arbetar utifrån studentcentrerat lärande.

YLVA HEDBERG FRANSSON

Medicinska fakultetens pedagogiska pris

Universitetslektor Ylva Hedberg Fransson får priset för att hon med en blandning av humor och tydlighet, lyhördhet och struktur, får studenter att känna sig trygga och inspirerade. Hon brinner för sitt arbete och utvecklar hela tiden sin undervisning. Hennes innovativa inspelade muntliga feedback på vetenskapligt skrivande och utveckling av nya övningar är exempel på detta. Utöver att vara omtyckt bland studenterna är hon en uppskattad kollega och var en av fakultetens första meriterade lärare. Hennes engagemang för kursutveckling, implementering av nya digitala metoder och säkerställande av hög kvalitet går ingen obemärkt förbi.

CARINA HJELMÉR

Umeå studentkårs pedagogiska pris

Universitetslektor Carina Hjelmér, får priset för att hon hjälper och stöttar studenter med både glädje och engagemang, att hon handleder med lugn och ypperlig pedagogisk förmåga samt att hon motiverar studenter att nå höjder som inte tidigare verkade möjliga att nå. Hon är lyhörd när studenters privata dilemman påverkar studierna och bistår med motivation och stöd för att studenter ska återfinna studieglädjen.

ROBERT HOLMGREN

Lärarhögskolans pedagogiska pris

Universitetslektor Robert Holmgren får priset för sitt upplägg av undervisning och sin kommunikation med studenter och kollegor. Robert skapar ett gott socialt klassrumsklimat där alla blir sedda. Det viktiga för Robert är alltid studenternas lärande och det märks i hans bemötande och dialogiska arbetssätt. Han är också duktig på att skapa gemenskap bland kollegor från olika institutioner och att bygga ett lag som arbetar mot ett gemensamt mål.

ANNA JONSSON

Umeå naturvetar- och teknologkårs pedagogiska pris

Universitetslektor Anna Jonsson visar ständigt engagemang i studenters utveckling och har alltid ett trevligt bemötande med ett leende på läpparna. Hon har utförliga föreläsningar, snabba rättningar av uppgifter och svarar alltid på frågor. Med en positiv och respektfull inställning lyssnar hon på studenterna, tar emot feedback och skapar en trygghet i lärandet.

Prisets har delats ut vid kårens egen högtid.

RICHARD THÖRN

Umeå medicinska studentkårs
pedagogiska pris för kliniskt handledarskap

Forskarstuderande Richard Thörn får priset för att han värnar om oss studenter och ser en praktikperiod som en möjlighet att hjälpa oss att utvecklas. För att Richard kombinerade eget patientansvar, undersökningar och kliniskt arbete med att skapa case och redovisningar samt höll i egna föreläsningar för att bredda vår kunskap och knyta ihop den akademiska kunskapen med den kliniska verkligheten. Han tog sig tid för att förklara oklarheter och inkluderade oss studenter i den vardagliga verksamheten. Richard fick mig att känna mig som en önskad kollega som kunde bidra med saker samtidigt som jag gick därifrån med massvis av ny kunskap.

Prisets har delats ut vid kårens egen högtid.

JENS ZAMANIAN

Teknisk-naturvetenskapliga fakultetens pedagogiska pris

Universitetslektor Jens Zamanian får priset för sin pedagogiska skicklighet, sitt starka och betydelsefulla engagemang i fakultetens utbildningsfrågor samt sitt professionella och uppskattade arbete med internationella studenter. Han är en mycket omtyckt lärare som visar tydligt pedagogiskt ledarskap och driv i att utveckla undervisningen. Som programansvarig för Masterprogrammet i fysik och studierektor för internationalisering präglas hans arbete av många studentkontakter, som han tar sig an med stort engagemang och professionalism. Han är en pedagogisk förebild för såväl kollegor som studenter.

Publikationen kan beställas från Kommunikationsenheten,
Umeå universitet. Du kan också beställa den i alternativa format.
Dokumentet (i PDF-format) finns att ladda ner från Umeå universitets
webbplats www.umu.se/akademiska-hogtider/hogtidsskrifter-och-filmer
Postadress: 901 87 Umeå. E-post: arshogtid@umu.se
Telefon: 090-786 50 00

Sammanställd av Kommunikationsenheten,
Umeå universitet, september 2024.
Produktion: Kommunikationsenheten, Inhousebyrån,
Umeå universitet, september 2024/24050.
Foto: Mattias Pettersson, Hans Karlsson, Alekzandra Granath,
Simon Öhman Jönsson, Umeå universitet.
Jørn Berger Nyvoll (s. 6), Dora Damian (s. 7),
Samuel Pettersson (s. 8), Charlotte Carlberg Barg (s. 9),
Arne Fjalstad (s. 10), Henrik Garlov (s. 11), Pressbild/Mynewsdesk (s. 12),
Charlotte Ståhl (s. 53), Carl-Johan Utsi (s. 55), Susanna Bergström (s. 55),
Marcel Attinga (s. 56), Mikael Wallerstedt (s. 56), Ulrika Sahlén (s. 65),
Henrik Bjelkstål (s. 65), Elina Thörn (s. 67)
Tryck: Cityprint i Norr AB, Umeå, 2024.
ISSN 0280-6711

UMEÅ UNIVERSITET